

तथा क्युक्तं । नन्दं ज्ञानं चाणक्यस्तीक्ष्णदूतप्रयोगतः ।

॥ ४३ ॥ तच्चरान्तरितं दूतं पश्येद्दीर्घसमन्वितः ॥ ६० ॥

ततो राजदंसेन सभां कृत्वा शुक आहूतः काकश्च । तत्र शुकः किञ्चिन्नतशिरा
दत्तासने चोपविष्टो ब्रूते । भो भो हिरण्यगर्भ त्वां राजाधिराजः श्रीमच्चित्रवर्णः
5 समाज्ञापयति । यदि जीवितेन श्रिया वा प्रयोजनमस्ति तदा सत्वरमागत्यास्म-
च्चरणौ प्रणम । नो चेदवस्थातुं स्थानान्तरं चिन्तय । राजा सक्रोपमाह । आः
कोऽप्यस्माकं नास्ति । तत उत्थाय मेघवर्णो ब्रूते । देव आज्ञापय हन्मि
तावदमुं दुष्टशुकं । सर्वज्ञो ब्रूते राजानं काकं च शान्त्ययन् । युवां तावत् शृणुतं ।

न सा सभा यत्र न सन्ति वृद्धा वृद्धा न ते ये न वदन्ति धर्मं ।

10 धर्मः स नो यत्र न सत्यमस्ति सत्यं न तद्यच्छलमभ्युपैति ॥ ६१ ॥

यतो धर्मो क्षेपः ।

दूतो स्नेहोऽप्यबध्यः स्याद्राजा दूतमुखो यतः ।

उद्यतेष्वपि शस्त्रेषु नृपते किं पुनर्द्विजः ॥ ६२ ॥

अच्यच्च । स्वकोत्कर्षं परोत्कर्षैर्दूतोक्तैर्मन्यते प्रभुः ।

15 सदैवाबध्यभावेन दूतः सर्वं हि जल्पति ॥ ६३ ॥

ततो राजा काकश्च प्रकृतिमापन्नौ । शुकश्चोत्थाय चलितः । पश्चाच्चक्रवाकेण
प्रबोधानीय कनकालंकारादिकं दत्वा शुकः संप्रेषितः स्वदेशं ययौ । अथ
शुको विन्ध्याचलं गत्वा राजानं प्रणतवान् । तमालोक्य स चित्रवर्णो राजो-
वाच । शुक का वार्ता कीदृशोऽसौ देशः । शुको ब्रूते । देव संज्ञेपादियमेव
20 वार्ता युद्धोद्योगः क्रियतां देशश्चासौ कर्पूरद्वीपः स्वर्गैकाङ्गः कथं वर्णयितुं
शक्यते । ततः सर्वान् आहूय राजा मन्त्रयितुमुपविष्ट आह । संप्रति कर्त-
व्यविग्रहे यथाकर्तव्योपदेशं ब्रूत । विग्रहः पुनरवश्यं कर्तव्यः ।